

Beogradski sajam, 8. decembar 2011. godine

Namigivanje slepima i dovikivanje gluvima

ŽELJKO PANTIĆ

Da li ekonomija sporta u Srbiji može biti jedna od retkih realnih investicionih šansi u jeku najozbiljnije ekonomske recesije u Evropi posle Drugog svetskog rata? Odgovor na ovo pitanje može se dobiti samo pod uslovom da se shvati geneza dosadašnje prakse države Srbije kada je reč o ophoenju sa stranim investitorima u ovoj oblasti. Ta geneza pokazuje kako se više od jedne decenije zbog istih interesa nekoliko ljudi koji su iznad svih zakona u ovoj zemlji, mogu odbacivati grinfield investicije u stadione koje su vrednije od NIS-a i Fijata zajedno.

Nedavno usvajanje zakona o javno-privatnom partnerstvu poslednji je zakon nakon koga se ceo okvir za investicije u multifunkcionalnu sportsku infrastrukturu može smatrati potpunim i spremnim za primenu. Dakle, više nema ni-ega što se reka, nikakvog novog zakona koji je potreban da bi država poela sa procesom investicija u nove stadione. Sve što smo decenijama rekali, najzad je usvojeno. Sada sledi zatvaranje pri- o vlasni{tvu u klubovima, koja je uveliko u toku po postojećem, nedavno usvojenom Zakonu o sportu, i nakon toga ostaje raspisivanje međunarodnih tendera i poziv zainteresovanim investitorima za gradnju multifunkcionalnih sportskih objekata na svim raspoloživim lokacijama u gradovima širom Srbije. Pri- a o vlasni{tvu Crvene zvezde i Partizana, tako je više mit nego što je istinski sloena i nerešiva. ^esto se uje da su Crvena zvezda i Partizan suviše vredni, nekako globalno previše va ni da bi mogli biti u vlasni{tvu jednog oveka ili jedne kompanije. Trenutno stanje u ova dva kluba mnogo je gore nego da su stvarno u vlasni{tvu jednog oveka ili jedne kompanije, pošto bi u tom slu-aju sasvim sigurno ozbiljnije branili sopstvene interese i imovinu. Ovako, ova dva kluba de fakto su pod upravom jednog oveka i jedne kompanije, Partizanom fakti-ki neograni-eno upravlja Dragan \uri}, dok u Crvenoj zvezdi vedri i obla-i ruski Gasprom, uz malu napomenu da oni do te pozicije nisu došli tako što su pobedili na međunarodnom tenderu i platili po{tenu cenu za vlasni{tvo nad tako velikim klubovima, ve} tako što su na mala vrata ušli do pozicije da fakti-ki imaju sve instrumente vlasni{tva, ali bez

obaveze da svojom imovinom garantuju za bilo kakve dugove koji pod njihovom upravom nastanu. Tako je nedavno isplivalo na površinu da je aktuelna Gasprom uprava Crvene zvezde, na elu sa Vladanom Lukićem, fakti-ki uve}ala dug ovog kluba sa 27 miliona evra na blizu 35 miliona evra, a da za to naravno niko nikada neje odgovarati. Tako je, aktuelni predsednik Partizana godinama mudro }uti o pro-

fakti-ki vlasnik Partizana, koji nema para za generalno sponzorstvo kluba koji vodi, ima preko 3 miliona evra za zajedni-ku investiciju sa Delta Holdingom u tr`ni centar Boska u Banja Luci. I jo{ sada po nekom zakonu, Gasprom i Dragan \uri} treba sami da iniciraju privatizaciju i sebe smene sa polo`aja na koji su došli, {to se neje desiti nikada. Upravo zato, država Srbija treba da obavesti javnost i strane investi-

Partizan fakti-ki doniran jednoj kompaniji koja, za razliku od Gasproma, nema novca ak ni da bude generalni sponzor kluba, i koja fakti-ki neograni-eno raspola e pravima prodaje igra-a, nabavkom skupe opreme poput semafora, odlukama oko investicija. Ako odgovor bude da to nije tako, onda je sasvim logi-no da država hitno inicira privatizaciju Crvene zvezde i Partizana, i sprovede transparentan proces nakon koga je oba kluba dobiti domajnsko upravljanje od strane investitora koji su sposobni da infrastrukturno i ekonomski unaprede poslovanje tih klubova. Ako odgovor ipak bude da to tako treba, ako odgovor bude dodatno dr`avno stezanje medijske izolacije oko ove teme, jasno je da posledice neje biti nimalo naivne i da onda ne treba da bude -udno ukoliko Srbija kao država, zaista ostane potpuno van svih evropskih tokova u sportu i van svih ostalih integracija u civilizovani svet Evrope. Neje tu biti kriva ni Angela Merkel, niti zavera svetskih mo}nika, niti ikoga treba da -udi {to niko vi{e neje hteti da finansira bilo kakvim fondovima dr`avu koja tako galantno poklanja svoje ekonomske resurse. Jednostavno, nikome neje trebati trojanski konj Rusije u Evropskoj uniji, niti država kojom vladaju privatni interesi tajkuna do ta-ke da se s pravom postavlja pitanje ima li smisla uop{te organizovati izbore, kada bez obzira na ishodi, isti ljudi ve}

^esto se uje da su Crvena zvezda i Partizan suviše vredni, nekako globalno previše va ni da bi mogli biti u vlasni{tvu jednog oveka ili jedne kompanije. Trenutno stanje u ova dva kluba mnogo je gore nego da su stvarno u vlasni{tvu jednog oveka ili jedne kompanije, pošto bi u tom slu-aju sasvim sigurno ozbiljnije branili sopstvene interese i imovinu.

jektu stadiona Partizana, iako je i vrapcima na grani jasno da taj objekat ve} za dve godine neje biti sposoban da bude domajin utakmicama po UEFA infrastrukturnim standardima. Mo`da mudro }uti i zato {to mu je mnogo više stalo do planiranog Delta Planeta na Autokomandi, nego do interesa kluba koji bez ikakvih ograni-enja vodi, a da Zekstra ak nije ni generalni sponzor Partizana. U isto vreme

tore da li je FK Crvena zvezda jo{ jedan NIS koji je bez tendera darovan na oltar borbe za teritorijalni integritet i dr`avni suverenitet na Kosovu, ili je FK Crvena zvezda nacionalni resurs koji se ne može pokloniti bilo kojoj stranoj kompaniji za neko godi{nje sponzorstvo koje ne pokriva ni jedan promil vrednosti tog kluba i njegove imovine. Isto tako, država Srbija treba da obavesti javnost i strane investitore da li je FK

skoro deceniju vladaju ak i ne izlaže}i na izbore. Ljudi koji niti pla}aju poreze, niti doprinose za penziono i zdravstveno osiguranje svojih zaposlenih, dok je sav taj kriminal zakonski podveden pod podatak koji je dr`avna tajna, i uprkos vi{emese-nim najavama, jo{ uvek ta tajnost opstaje kao deo zakona, bez ikakve naznake kada je biti ukinuta. Upravo zato, ne-udi {to Gaspromova Crvena Zvezda i \uri}ev Partizan, nisu našli ni{ta bitno i pa`nje vredno na Sajmu Ekonomija sporta. [ta je njima korporativni sponzori, medijski i komercijalni prihodi, investitori u stadione ili kompanije koje proizvode opremu, proizvode i usluge neophodne za ekonomski odr`ive sportske objekte? Oni ve} imaju sve {to im treba, neko im je to poklonio, i njima ekonomija sporta treba koliko i lanjski sneg. Tako je, Sajam Ekonomija sporta nije bio zanimljiv ni lavovskom delu dr`avnog aparata Srbije i grada Beograda, pošto je o-igledno da doga|aj koji promovije ameri-ke i britanske investicione modele u sportskoj infrastrukturi, nije ni pribli`no tako privla-an, kao otvaranje nekog divnog gasovoda koji ima samo jednu manu, a to je da tu cenu grejanja i tih divnih investicija, ni gra|ani ni privreda Srbije vi{e ne mogu da plate, ve} masovno prelaze na grejanje na struju. Upravo zato, prvi međunarodni sajam Ekonomija sporta, bio je jako pou-an doga|aj, koji je onima koji ele da vide, pokazao jako puno toga o Srbiji, ali i njenoj vlasti, ekonomiji i sportu. Pokazao je da je uprkos svemu, u Srbiji ima i te kako puno razumnih i pametnih ljudi koje boli pora`avaju}e stanje sporta i sportske infrastrukture, i koji su spremni da se odmah uklju-e u menjanje ovog stanja nabolje. Videlo se da Srbija ima veliki ekonomski resurs na raspolaganju, i da ostaje da se vidi ho}e li i njega pro}erdati, i u jeku naj`e}e ekonomske krize, uni{titi jednu od retkih realnih investicionih prilika koje joj stoje na raspolaganju. Stotine sportskih objekata širom Srbije -ekaju na investicije koje ih mogu transformisati u objekte koji vi{e nikada neje biti rashod za dr`avni bud`et, ve} izvor bud`etskih i poreskih prihoda, i hiljada novih radnih mesta tokom cele godine. Sajam Ekonomija sporta bio je tu da poka`e da je ne{to tako i te kako mogu}e u jednoj normalnoj zemlji, koja ozbiljno koristi svoje sportske i ekonomske resurse. Ho}e li to biti dovoljno, ili je se i ovaj skup pokazati kao jo{ jedno namigivanje slepima i dovikivanje gluvima, vide}emo.

Danas PRVI MEĐUNARODNI SAJAM EKONOMIJA ŠPURTA
Infrastruktura • Mediji • Korporativni sponzori

INVESTICIONI MODELI KORPORATIVNOG SPONZORSTVA

Investitori i sponzori traže siguran poslovni ambijent

Konferencija „Investicioni modeli korporativnog sponzorstva“ donela je, između ostalog, i odgovore na pitanja: da li je sponzorstvo u sportu isključivo stvar marketinga i koji su to mogući oblici korporativnog sponzorstva. U esnici ovog skupa podsetili su i na primere iz prakse koji ukazuju na najefikasnije načine povezivanja javnog i privatnog interesa, kroz odgovarajuće modele ulaganja. Iz prezentacije Jovice Jakovca, predstavnika kompanije Soliditi rili istelj moglo se saznati da srpski stadioni, za razliku od pete generacije modernih stadiona, pripadaju drugoj generaciji, odnosno objektima starijima oko 50 godina. On je pokazao i kako, zahvaljujući uspešnoj saradnji javnog i privatnog kapitala, širom sveta ni u novi stadioni, poručujući da bi taj model mogao da se primeni i u Srbiji.

Stadioni u Srbiji nalaze se u drugom rangu i za razliku od modernih objekata, gledaoca koji je tako i deo sportske predstave, ne stavlja u prvi plan. Moderni stadioni imaju i mnoštvo pratećih sadržaja, a akcenat je stavljen i na stvaranje uslova za televizijske prenos, odnosno pravi spektakl za potrebe prenosa i interneta. Najnoviji trend je da stadioni počinju da oživljavaju kvartove u kojima se nalaze, ali mi smo daleko od svega toga. Ukoliko bi, recimo bio izgrađen u Beogradu, novi stadion bi mogao da oivi deo oko Luke „Beograd“, zatim potez na levoj obali Dunava, ili od Bloka 45 prema Surčinu - istakao je Jakovac.

Dragoljub Vukadinović, predsednik kompanije Metalac a.d. pokazao je na konkretnom primeru kako u praksi izgleda saradnja javnog i privatnog kapitala. Re- je o izgradnji savremenog gradskog stadiona koji je plod saradnje Republike i direkcije za imovinu, Opštine Gornji Milanovac i Metalca.

Opština i Direkcija dali su zemljište za izgradnju stadiona, fudbalski klub izdvaja 15 odsto sredstava, a Metalac preostalih 85 odsto. Dobićemo najmoderniji stadion, kapaciteta 4.000 mesta, izgrađen po svim UEFA standardima. Posao je podeljen u više faza pa tako prva, vredna 2,5 miliona evra, podrazumeva izgradnju samog stadiona, dok je u drugoj biti postavljeno osvetljenje (posao je vredan 350.000 evra) i izgrađen trening centar sa veštačkim travom koji je koštao 350.000 evra, tako je na dobitku biti cela lokal-

na zajednica koja se ne suoiti sa odlivom stanovništva (to je, uz razvoj sporta, još jedan od motiva za ulazak u ovaj posao - istakao je Vukadinović).

On je dodao da Metalac podržava četiri ekipe u prvom rangu takmičenja u svim sportovima, kao i tri ekipe u drugom rangu. Vukadinović je pozvao i ostale kompanije da se uključe u slične poduhvate. Ipak, on je konstatovao da bi firme koje ulažu u sport trebalo da imaju i neke olakšice od države, što je inače praksa svuda u svetu.

Model privatnog ulaganja u košaricu i infrastrukturu predstavio je Nebojša Ćopić, predsednik FMP grupe. Javnost je imala priliku da se upozna sa sistemom koji je u prethodnih 20 godina dao više od 80 vrhunskih košarkaša.

Prvo smo sagradili halu u Beogradu u kojoj igra prvi tim i koja ima oko 3.500 mesta. Onda smo na prostoru stare fabrike napravili i dva terena u centru u koje je uloženo 300.000, odnosno 600.000 evra. U njima treniraju mlade kategorije, a od nastanka zajedničkog kluba sa Crvenom zvezdom tu radi i ženska ekipa. Re- je isključivo o privatnom kapitalu, odnosno korporativnoj povezanosti jer smo samo tako mogli da imamo uvid u tok novca i

profit. Ulaganje u održivu infrastrukturu omogućilo nam je da ne moramo nikoga da vučemo za rukav i da tražimo novac. Na sledeći korak je izgradnja prvog objekta (hala sa 11.000 mesta za potrebe Crvene zvezde i FMP, sa svim pratećim komercijalnim sadržajima), koji je biti rezultat javnog i privatnog partnerstva. Pravila FIBA je ve u narednim godinama propisati da hale moraju da imaju najsavremenije uslove i više od 10.000 mesta - naglasio je Ćopić.

On je podsetio da je, kada se gradila Beogradska arena, bilo planirano da se popularizuje taj deo grada, što je i učinjeno. Ćopić, međutim, upozorava da su najveći problemi sa kojima se potencijalni investitori suoavaju, nerazvijeni imovinski-pravni odnosi, kao i glomazne birokratske procedure. On je ukazao i na to da FMP nije zaboravio ni ostale aspekte koji doprinose društvenom razvoju, dodajući da njihovi sportisti imaju svu potrebnu zdravstvenu negu. Tu je i obrazovanje u gimnazijama koje raspoređuje asova priloge u treninzima, jer mladi moraju imati i druga znanja koja je im koristiti kada okončaju karijeru.

Milica Stefanović, direktorka za korporativni identitet kompanije Koka kola za srpsko tržište, govorila je o značaju ulaganja u

rekreativan sport. Ona je u tom kontekstu podsetila da ova multinacionalna kompanija, od 2008. sprovodi akciju popularizacije sporta kod mladih kroz akciju „Istina ti trenira“, kojom je obuhvaćeno oko 8.000 dece. Kao i u drugim sportovima, ona je u tom kontekstu podsetila da ova multinacionalna kompanija, od 2008. sprovodi akciju popularizacije sporta kod mladih kroz akciju „Istina ti trenira“, kojom je obuhvaćeno oko 8.000 dece. Kao i u drugim sportovima, ona je u tom kontekstu podsetila da ova multinacionalna kompanija, od 2008. sprovodi akciju popularizacije sporta kod mladih kroz akciju „Istina ti trenira“, kojom je obuhvaćeno oko 8.000 dece.

U Srbiji još nisu precizno utvrdjeni uslovi poslovanja tako da mnoge kompanije, koje se na globalnom nivou pojavljuju ne samo kao sponzori već i kao investitori u sport, nisu spremne da se kod nas pojave u ulozi sponzora, a još manje u ulozi investitora

Radovan Bibi

2015. u svih 206 zemalja u kojima poslujemo, realizujemo slične programe - kazala je Stefanović.

Ća Marković, predsednik Upravnog odbora Elektroprivrede Srbije, konstatovao je da nije dovoljno da jedno takvo preduzeće samo proizvodi struju, odnosno da treba da ima društvenu odgovornost. On je naglasio da javna preduzeća najviše mogu da doprinesu razvoju sporta, ali da je problem u tome (to sve velike odluke i sve planove kroji država, odnosno da ništa ne može da se uradi na brzinu. Ipak, EPS je u proteklom periodu za sport, zdravlje, kulturu i obrazovanje izdvojio šest miliona evra.

Nenad Matić, predsednik Asocijacije sportskih centara Grada Beograda naglasio je da nova zakonska regulativa treba da doprinese izgradnji multifunkcionalnih objekata. On je objasnio principe sponzorstva i benefite koje sport može da ima

Danas PRVI MEĐUNARODNI SAJAM EKONOMIJA ŠPURTA
Infrastruktura • Mediji • Korporativni sponzori

INFRASTRUKTURNI INVESTICIONI MODELI

Srbiji potrebni multifunkcionalni sportski objekti

U esnici konferencije „Infrastrukturni investicioni modeli“ imali su zadatak da odgovore na koji se način mogu graditi savremeni sportski i multifunkcionalni objekti u Srbiji po uzoru na svetске primere a jedan od zaključaka koji se nametnuo jeste da naša zemlja treba da se ugleda na Veliku Britaniju kada je reč o izgradnji održivih sportskih kompleksa, umesto da se klubovi izdvajaju prodajom igrača. Ambasador Velike Britanije u Srbiji, Majkl Devenport, istakao je da model javnog i privatnog partnerstva predstavlja zanimljivu temu u ovo vreme ekonomske krize, te da su objekti za Olimpijske igre u Londonu, koje počinju za nekoliko dana, građeni po tom modelu. On je napomenuo da je prilikom obilaska svih objekata bio impresioniran infrastrukturnom, arhitektonskom i multifunkcionalnom spremnošću glavnih objekata.

Uverili smo se da su to prvoklasni i ekonomski održivi objekti koji će moći da se koriste i nakon Olimpijskih igara. Ovo rešenje moguće je primeniti i u Srbiji, pogotovo nakon nedavno usvojenog Zakona o javnom i privatnom partnerstvu i Zakona o sportu. To nije samo pitanje sporta i grane evinarstva, već i pitanje velikog društvenog značaja, s obzirom na to da se razvija i regija oko stadiona. Tako smo mi razvili nekada zapušteni Istočni London - rekao je Devenport.

Rajan Rolands, šef kancelarije za medije i kulturu Ambasade SAD u Srbiji, predstavio je brojne multifunkcionalne i održive objekte koji su proteklih godina otvoreni u Americi. On je naglasio da takvi stadioni imaju snagu da pokrenu ekonomske promene u regiji u kojoj se nalaze. Rolands je posebno istakao primer, 1,5 milijardi dolara vrednog „D“ ajants skvera u Njujorku, koji je otvoren 2009. godine i

govore) i o sportskoj infrastrukturi u našoj zemlji i izvoru finansiranja klubova, istakao je da prilike nisu obećavajuće, te da ćemo ukoliko se ne (to ne promenimo) i u poziciju da u Srbiji ne mogu da se igraju meunarodne utakmice.

Objekti u Srbiji i to oni najbolji stadioni Crvene zvezde i Partizana su u izuzetnoj kategoriji i ako se ne (to ne promenimo) i da gledamo

Srbija je četvrti izvoznik fudbalera u svetu, odmah iza Brazila, Francuske i Argentine, a pre Holandije. To jeste privremeno rešenje za klubove, ali moraju se okrenuti i drugim, komercijalnim izvorima prihoda

Realizovano 430 projekata

Ministarstvo omladine i sporta realizovalo je 430 projekata u segmentu obnove postojećih i izgradnje novih sportskih objekata. Re- je, uglavnom, o izgradnji terena za mali fudbal, popularnih „mini-pi“ terena, ali i završetku decenijskog posla izgradnje otvorenog bazena u sklopu Spensa u Novom Sadu - navela je Zoranka Petrović (Zlatanović), pomoćnik ministra u Ministarstvu omladine i sporta.

de jednu celinu. Recimo, dovoljan im je samo jedan stadion kapaciteta 60.000 mesta a da na drugoj lokaciji imamo samo komercijalne sadržaje. S druge strane, Novom Sadu bi bio dovoljan stadion od oko 35.000 mesta sa svim pratećim sadržajima - smatra Simović.

Dragan Nikolić, predsednik korporacije Tigar a.d. predstavio je ponudu tog preduzeća koja je u vezi sa sportom. Tako se na konferenciji moglo čuti da je gigant iz Pirota jedini proizvođač lopti gumenih na prostoru bivše SRJ, sa sedam miliona proizvedenih lopti od nastanka firme.

Tigar zahvaljujući pogonu za reciklažu gume proizvodi i podloge za atletske staze svih kvaliteta, ali i gumene podloge za dečiji igralište. Tako smo prekrili više od 30.000 kvadratnih metara sportskih terena, a gumene ploče obezbeđujemo i za predškolske ustanove. U sportu u estvujemo i na druge načine jer su naš proizvod sastavni deo u građevinarstvu, pa samim tim i sportskih objekata - rekao je Nikolić.

Objekti moraju da budu fleksibilni, da rasveta odgovara svim namenama terena, restorana i ostalih sadržaja. Na prvoklasna rasveta krasi brojne objekte u svetu, među kojima je i Pti-je gnezdo u Pekingu, O2 arena u Londonu, stadion „Gorica“ u Podgorici, ali i hala u Smederevu i „air u Nišu. U planu su radovi na SC „Milan Gale Muškatirović“ u Beogradu, kao i SC Banjica koja je zahvaljujući novoj rasveti (šetdeset i sedam odsto energije i tako se isplati zaključio je Radović).

Komplikovana procedura

Procedure za dobijanje svih dozvola za izgradnju multifunkcionalnih stadiona u Srbiji veoma je komplikovana, ali se nadamo da je ih najavljene zakonske izmene pojednostaviti. Tako je za dobijanje lokacijske dozvole potrebno da regulativna prepoznaju mogućnost gradnje sportskih i komercijalnih objekata na jednom mestu, a ne samo objekata za sport i rekreaciju, kako je to do sada bilo regulisano. Problem su i generalni urbanistički planovi i planovi detaljne regulacije. Ponekad je teško utvrditi i imovinsko-pravne odnose - istakla je Aleksandra Petrović (Damjanović), pomoćnik ministra u Ministarstvu imovinske sredine, rudarstva i prostornog planiranja Srbije.

Najnoviji trend

Stadioni u Srbiji nalaze se u drugom rangu i za razliku od modernih objekata, gledaoca koji je tako i deo sportske predstave, ne stavlja u prvi plan. Moderni stadioni imaju i mnoštvo pratećih sadržaja, a akcenat je stavljen i na stvaranje uslova za televizijske prenos, odnosno pravi spektakl za potrebe prenosa i interneta. Najnoviji trend je da stadioni počinju da oživljavaju kvartove u kojima se nalaze, ali mi smo daleko od svega toga. Ukoliko bi, recimo bio izgrađen u Beogradu, mogao bi da oivi deo oko Luke, zatim potez na levoj obali Dunava, ili od Bloka 45 prema Surčinu - istakao je Jovica Jakovac, predstavnik kompanije Soliditi rili istelj.

